

Prevrat.

Koncom októbra 1918 nastal nový režim a utvorila sa takzvaná Národná rada (nemzeti tanács.) Tento čas vrátili sa aj vojaci domov. Po mnohých útrpeniach, po dlhoročnej neprítomnosti radostne boli uvítaní svojimi rodinami a známymi a v domácnostiach nastala veľká radosť. Bohužiaľ mnohí sa už nevrátili, po veľkých trápeniach zahynuli a len Boh vie, v ktorých neznámych hrobkoch, ďaleko od svojich vdôv a sirôt spia svoj večný sen. Zo Sokolan na bojišti zomreli: Smrích Seman 22 ročný, Jozef Šváb 34 roč., Ondrej Seman 21 roč., Ondrej Koriňák Kmec 21 roč., Ondrej Zajac 23 roč., Ondrej Suchý 36 roč., František Kaleta 32 roč., Jozef Turčák 26 roč., Ondrej Varga 21 ročný. Z príčiny na bojišti dosiahnutej choroby doma zomreli a na sokolánskom cintoríne sú pochovaní: Ondrej Lacko 23 roč. a Ondrej Oros 36 roč. Ako invalidi vrátili sa domov: Ján Oravec, Ján Zajac a Ján Čigáš.

Ceny

Na potravu, tovar, stanovené boli maximálne ceny, ale keď mestský človek chcel kúpiť mlieko, vajce, múky, másla, alebo iné veci z dedín, skoršie dostal za tabák, cukor, petrolej ako za peniaze. Takto kupoval aj dedinčan. Korko, ľazko dostaly sa v obchodoch pridelované potravinové články. Ľud sa veľmi tešil, keď v októbri nastal koniec strašnej vojny. Ale nebol kludný, lebo mestskí ľudia ho znepokojovali. Keď v prvej polovici decembra 1918 Čsl. vojsko postupovalo na východ, zaujalo Margecany a okolo Vianoc keď porstalo v Obyšovciach, bola nespokojnosť ešte väčšia. V Košiciach nastala panika, bezhlavnosť, bezradnosť. Ľudia začali plieniť vojenské magazíny, i z okolitých dedín šli dedinčania s vozmi, čakajúc na okamih pre všeobecné plienenie. V tomto čase bol rozbitý letecký hangár vystavený medzi Kaniskou a Čanou a roznesený s okolitým obyvateľstvom. Nebolo už moci, ktorá by bola mohla udržať poriadok. Košický mešťanosta preto odišiel do Obyšoviec k veliteľovi Čsl. vojska, podpluk. Beranovi a prosil ho, aby obsadil Košice. Pod vedením plukovníka Berana, dňa 29 dec. odpoľudnia o 4 hodine zamaštroval 1. slovenský pluk Slobody a pluk č. 30 z Vysokého Mýta. Vojaci boli pomerne dobre vystrojení a spievajúc kráčali. Naplnili kasárne – s tým nastal klud a bezpečnosť.

Žákonom z 31. januára 1919 vyhlásený bol nový volebný rád do obce.

Školský rok 1918/19 bol posledným, v ktorom sa vyučovalo čisto maďarsky. V jari 1919 menovaný bol za štát. škol. inšpektora Dr. Ján Šimeček Gara, bývalý profesor vyššej obchodnej školy v Košiciach. On zvolal a do jeho rúk složilo prísahu učiteľstvo tun. okresu. V r. 1919/20 vyučovanie započalo sa

už čisto slovensky. Učiteľia boli vyzvaní ku složeniu skúšok spôsobilosti, lebo len takto mohli sa stať definitívnymi.

Chaos spôsobený kolkovaním peňazí začiatkom marca r. 1919 bol veľký, lebo sa objavilo veľmi mnoho falšných kolokov. Dľa zákona fin. z 25.II. 1919 nariad. fin. min. Dr. Rašina kolkovanie papierových peňazí, čiže bankoviek. Za obnos dodaných starých rakúsko-uhorských dala komisia 50% kolkovaných peňazí. Len neskoršie boli tieto nahradené novými, teda čsl. peniazmi. Okrem toho bol súpis majetku, na ktorý bola uvalená daň z válečných ziskov (dežma).

U našej obci ubytovalo sa Čsl. vojsko, ktoré pozostávalo z talianskych legionárov, za tým dňa 19.III.1919 došiel tu 13 peší pluk, 6.IV. 30 peší pluk. Ľudia bárs kde, trebárs z dediny na dedinu príkazkou – t.j. legitimáciou mohli chodiť, ktorú starosta obce vystavil a službuvedúci dôstojník povolil. U Sokolánoch také príkazky vydával dňa 26. červenca 1919 Čsl. peší pluk č. 81, 11 polní prapor, potom od 3. červňa 1919 Čsl. kombinovaný prapor mysliviec č. 12.

Dňa 6. júla 1919 v blízkosti aj nášho chotára bola srážka s bolševickým vojskom, ktoré tohto dňa odpol. o ½ 2 hodine prišlo do Sokolán. Po krátkom odpočinku o 6 tej hodine odišli do Košíc. Ponevác vojsko potrebovalo záprahy, rekvirovalo – ľudia sa báli, skrývali statky a niekedy aj sami sa. Od týchto čias začal tu panovať bolševický režim, ale len na krátko, lebo muselo sa ztadiť vyťahovať a Čsl. vojsko dňa júla 1919 zasa zaujalo Košice a vidiek. Bolševíci hmotne veľmi poškodili obyvateľstvu, lebo bielymi papierovými peniazmi nakupovali všetko, aj veci čo nepotrebovali. Peniaze tieto po ich odchode stali sa bezcennými – za nič, lebo za malú cenu mohli byť zamenené.

U Sokolánoch obecná prirážka v r. 1921-22-23 bola 195%, v r. 1924 bola 315%, v r. 1925-1931 bola 200%, v r. 1932 250%, v r. 1933 – 150% a 1934 – 200%.

U roku 1933 obecná prirážka k činžovej dane činila v obci Sokolany 100%, k ostatným daniam 150%. Predpísané bolo pozemkovej dane z roľ Kč.6189.-, domovej triednej Kč. 955.-, domovej činžovej Kč. 302.-, všeobecnej zárobkovej Kč. 342.50 Fond chudobných mal príjmov v r. 1913 - Kč. 8.371.-, výdavkov Kč.200.- U roku 1933 mala obec príjmov Kč.15.562.90 a výdavkov Kč. 13.917.50.

Kolkovanie peňazí

Prirážky

Notariát

Ako tun. vedúci notári účinkovali nasledujúci:

Štefan Tarnovszký, od 30.IV.1899
 Štefan Csadényi od 1.V.1889 do 13.II.1908
 Michal Ohlebák " 20.III.1908 " 1.III.1909
 Ján Jenci " 1.III.1909 " 4.VI.1928
 Eduard Fuchs " 4.VI.1928 " 20.IX.1934
 Juraj Onderuš, od 20.IX.1934.

A kancelársky úradník notariátu v Kaniske Edmund Dobák.

Obecná knižnica

Naša obecná knižnica založená bola 1.III.1926. V tomto roku mala 30 sväzkov a dnes v r. 1934 má 116 sväzkov. Z týchto sú zábavné 26, odborné (poučné) 90 sv. Počet časopisov: 3. Väčšinou knihy sú slovenské, vypožičiavajú sa týždenne, každú sobotu odpoľudnia bezplatne. Knižnica je umiestnená v školskej budove vo vlastnej skrini. Knihožníkom je A. Šomogyi. Na knižnicu prispieva obec ročným obnosom, z ktorých zakupujú sa vždy nové a nové sväzky a hraené sú rôzne výdavky.

Ob. hasič- stvo

Sokolanský hasičský sbor založený bol dňa 7.II.1926. Zvolených bolo 18 členov. Sbor od počiatku svojho jestvovania zápasil – pre neporozumenie obyvateľstva – s veľkými finančnými a inými ťažkosťami a už málo len chytilo, že sa nerozpadol. Eduard Fuchsovi, haniščanskému notárovi možno ďakovať, že v živote zostal. Zásluhou jeho aj obecného zastupiteľstva, má dnes mužstvo šaty, čiapky a iné potrebné veci. Za jeho veľké zásluhy na poli hasičskom zvolila ho hasič. jednota č. 58 v Košiciach obvodným dozorcóm. Veľké zásluhy má pri vystrojení hasičstva bývalý starosta Ondrej Čonka. Od založenia tun. hasičského sboru jeho velitelia boli: Andrej Šomogyi, Andrej Turčáni strojník, Štefan Wawrek obchodník. Dávajúc Bohu vďaka, do dnešného dňa ochránil našu obec od väčšieho požiaru. Tak naši hasiči mimo kostolných a štátnych slávností iné práce ledva mali. Ministerstvo dalo obce Kč.1000.- podpory na zakúpenie hasičských vecí. Dnes sbor je úplne ošatený a riadne vystrojený. Hasičské skladište pre striekačku a nárade bolo zbudované v r. . Väčšinou príjmy a výdavky sboru sú v rámci pokladnice politickej obci manipulované. Inventár hasičstva je v r. 1934 nasledovný: 1 kus striekačka, 16 kusov sekier a opasky, 2 vedrá, 3 háky, 17 kusov stejnokrojov a čiapky, 5 prilby, 1 trúba, 40 m hadice a 4 m sarice.

U roku 1924 okresná úrad pod č. 9200/24 pre osýpkovú epidemiu zatvoril tun. školu od 6.VI. do 27.VI.

Epidemia

Dňa 22 a 29. mája 1924 bol v Sokolánoch veľký ľadovec, ktorý narušil značné škody.

U nedelú 27. okt. 1929 konaly sa voľby do Národného zhromaždenia. Pri voľbe do poslaneckej snemovne odovzdaných bolo v obci 327 platných hlasov z ktorých obdržali strany: krest. soc. 134 hlasov, republikánska 103, ľudovci 72 a soc. demokrati 18 hlasov. Do senátu odovzdaných bolo 259 plat. hlasov. Z týchto dostali: krest. soc. 110, republikáni 81, ľudovci 56 a soc. dem. 12 hlasov.

Voľby.

Dňa 27.sept. 1931 byly voľby do obec. zastupiteľstva. Starostom bol zvolený Štefan Varga, členmi Imrich Kmec, Ján Varga, S. Ján Drotár, Alex. Seman, Ondrej Čonka, Ján Drotár, Štefan Varga, Ondrej Majoros, Jozef Suchý, Juraj Seman, Kl. Imrich Kmec, Fr. Lacko, Michal Ouyrotko, Imrich Seman, Alex. Seman, Ján Oravec, Juraj Varša, Ján Varga a Štefan Wawrek. Za ich účinkovania bolo vybudované hasičské skladište, postavený most, zakúpený a ohradený nový cintorín, zakúpené zvony.

Obecné zastupiteľstvo.

U roku 1933 narodilo sa 28 detí, zomrelo 11 detí, sňatkov bolo 4.

Za III. doč. výpomocnú učiteľskú silu bola zvolená sl. Etela Nagyová a účinkovala od 2.okt. 1932 do 1.nov. 1934. Od 1. nov, 1934 do 28. júna Fišor Ondreuš, maturant vyš. priemyselnej školy.

U lete r. 1932 katastrofálna pohroma zastihla obyvateľstvo tun. obce. Celá úroda bola znivočená hrdzou obilnou, takže nielen zrno, ale i slama stala sa nepoužívateľnou. Koršič bol však výsledok pre chudobný ľud, keďže aj úroda zemiakov bola tak minimálna, že ešte ani len jedeniu nepostačovala. Ľud takto postihnutý musel popredať dobytok, ačkoľvek cena ich natolko klesla, že ešte ani len daň nemohli vyplatiť. Následkom krízy chudobný ľud nemohol dostať nikde prácu, takže v obci počet nezamestnaných stúpol na 42. Aby týmto strádajúcim bola nejakým spôsobom poskytnutá pomoc, zástup. obce zvolilo výbor, ktorého úkolom bolo zbierať pre nezamestnaných a sodbierané veci respektívne peniaze rozdeliť. Tunajší učiteľský sbor vzal účasť v tom, keď zo svojho platu venoval 5%, ba ešte aj z dom do domu chodil a zbierať pre hladujúcich. Štát dal roľníkom lacnejšie semená na siatie, zemiaky atď. Naskrze všetkej poskytnutej po-

Hospodárska kríza.

moci v mnohých rodinách často chyboval aj len ten každodenný chlieb. Bolo to vidieť na detských bládých oblyčajoch a na chatnom oblečení. O roku 1933 po stránke hospodárskej nastalo čiastočné zlepšenie s tým, že obilie sa zrodilo tolko, že maloroľník, ktorý mal menšiu rodinu mal pre ňu výživu do nového – mohol však aj niečo predat' a kúpiť si nejaký ten oblek. Horšie bolo u roľníkov s rodinami väčšími – viac zadlženými, ktorí už v marci sotva mali chleba – ba ako sa tu hovorí, ani na sol' nemali. Ani tento rok však nebol takým, by bol zahojil rany hospodárskej a finančnej krízy minulého roka, lebo aj zemiakov sa urodilo len komu-tomu a mnohým veru ani tolko, kolko zasadili. Chudobnejší z takýchto príčin nielen dlh minulých rokov zaplatiť nemohli, ale ani úroky platiť nestačili, ba mnohí ani haliera na daň nedali. vláda vidiac preťažkú situáciu hospodárov, aby ich od znivodenia ochránila, nariadila moratórium, t.j. zastavenie exekúovania na istý čas.

Rozšírenie cintorína.

Ponevác cintorín bol už preplnený, obecné zastupiteľstvo sa dohodlo s dekan farárom a s kantor učiteľom, že zo svojich – 340 siah farnských a 706 siah učiteľských – roľi po 3 Kč. obci predajú celom rozšírenia cintorína. O r. 1934 v jeseni politická obec po odkúpení dala celú plochu drôtovým plotom ohradiť a tam niekoľko stromčekov zasadit'.

O r. 1934 bolo v Sokolánoch 136 školopovinných detí zapísaných do tunajšej školy.

Oheň.

Dňa 1.I.1934 bol požiar v Sokolánoch. Zhorely 2 stoly slamy Gánovi Oravcovi aj Ondrejovi Semanovi. Pretože bolo bezveterné počasie, hasičom sa podarilo oheň rýchlo zhasiť. Avšak majitelia škodu veľmi pocítili, lebo úroda bola malá a tak len drahé mohli kúpiť.

Počasie.

Apríl bol v tomto roku veľmi teplý a suchý. Nedostatok dážďa sa prejavuje vysychaním prameňa a studní. Mesiac máj bol v prvej polovici nadnormálne teplý. Búrky a dažde doniesly prudký pokles teploty. Začiatkom júna začal sa prejavovať nedostatok pastvy a krmu. Naproti minulému roku je žatva o 10-14 dní skôr, pretože prajné počasie urýchlilo zrenie obilia. Zemiaky zaschly a kukurica, ktorá bola suchom zastihnutá práve v dobe kvetu, má špatné zrná.